

ACC. NR. 654.

654

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Karl O. Andersson

Härad: Medelstad Adress: Ängsjömåla, Eringsboda.

Socken: Eringsboda Berättat av

Uppteckningsår: 1906-07. Född år i

1 /

Uppteckningen rör Sagan om jätten Vilann^{us} den Store.

En saga om jätten Vilann^{us} tillkomst och uppföstran, hans bragder som yngling, hans jätte- samt konungsliga göromål, hans giftermål och hans död.

Kap. 1. Jätten Vilann^{us} födelse gick så till:
Tre flickor gick och räfsade hö på en äng i norra Blekinge. Vid de räfsade fick de se ett stort ägg ligga i gräset, som var grårandigt. Eftersom det var så där konstigt till färgen upptog de det och beslöt utligga det. Eftersom de var tre, så låg de en vecka var, så när en låg, passade de andra den, som låg. Så byttes de vid i 3 veckor. En vacker dag när de tre veckorna var gångna, så kom där ut en gosse rar och söt till utseende. Han blev snart stor. Han åt upp tre tunnor potatis och 5 lispond bröd om dagen. Nu blev flickorna bedrövade, för de ej kunde försörja honom utan måste ställa honom till någon annan.

Skriv endast på denna sida!

Då sände de honom till en stor jätte i en skog ett stycke därifrån. Jätten skulle prova honom på många vis. Först med att bära en stång, som ingen annan än den jätten bar i hela Sverige. Jätten skulle bära först, och den andre, som då var lika fullt stor som den jätten, han hoppade upp på stången när den gamle jätten bar och satt, så han orkade ej långt, sen när den yngre jätten bar, så skulle den gamle gå efter och se på, som den andre hade gjort. Den yngre sprang så långt han ville med stången. Då blev den gamle jätten förskräckt, men han skulle prova med andra ting. Så hände det, de skulle äta kapp, vem som kunde äta upp 100 fat med gröt först. Han hade vunnit. Den yngre jätten hade en stor säck av vitt fårskind för sig på magen, så medan han tog en sked med gröt i munnen, slängde han 5 i säcken, men det förstod ej jätten förmodligen, så när den yngre jätten hade ätit 99 fat med gröt, så hade den gamle jätten ätit 59. Alttså var den yngre jätten värst även där. Sedan skulle den yngre jätten köra en dag med den gamle jättens oxar. Men den gamle jätten hade inga dörrar vid ladugården. Han brukade lyfta upp ladugården i den ena ändan, när han skulle hava kreaturen ut och in. Där var blott en liten glugg, som hönsen flög ut igenom. När den yngre jätten hade kört till slut, skulle han släpa in oxarna. Han ville ej lyfta på ladugården, utan han tog en yxa och högg sönder oxarna med, sedan inkastade han bitarna genom höns-gluggen. Sedan gick han in till jätten i berget. Den gamle frå-

gade, om han gjort det riktigt. Han sade: "Ja!" När den gamle såg att han hade gjort så, blev han vred och ville döda honom. Han talade med sin hustru, hur de skulle göra. ~~Det~~ hörde den unge jätten, så när kvällen kom och de hade gått till vila, sade den gamle jätten till sin hustru, att kl. 12 skulle han stiga upp, taga sin klubba och slå ihjäl honom med. När hon blev 12, stod den yngre upp, tog grädd-kärnan, som stod utmed spisen till gräddnings, lade den i sängen, lade kläderna över. Sedan ställde han sig bakom spisen för att han skulle höra när jätten kom. När kl. blev 12, kom den gamle jätten och hans hustru in i rummet, där den andre låg, havande med sig klubban. De gick i mörker och tysta som möjligt var. När han kom till sängen, höjde han klubban, slog han till, så hårt han orkade, så grädden slog honom i ansiktet. "Nu", ropade han, "är den djävulen död, för blodet slog mig i ansiktet", sade han till sin hustru. Därpå gingo de till vila igen. Om morgonen gick den yngre jätten fram, omtalade allt. Därpå slog den yngre jätten ihjäl den gamle tillika med hustrun. Sen tog han all deras ägodelar och gick sin väg.

Kap. 2. Sedan kom han till en konung såsom dräng. Så hände, att konungen med allt sitt folk skulle i krig. Då ville jätten Vilan^{us} följa med, men jätten ville gå ensam. Han skulle slåss lika mycket, som alla de andra, sade han. Därpå tog han sin stora klubba, som han tog för den andre jätten samt 5 lispon bröd, 3 tunnor potatis, 1 pund smör, en gris med. Han hade matsäck blott

för dagen. När han kom till krigsplatsen, gjorde de andra spe av honom. De andra var omkring 5.000 man. Han ville först äta. När han tog upp smörbölan(//) med det pundet smör uti, så började de skjuta med kanonerna mot honom. Han stod upp och frågade, vad det var för blåbär, de kastade i smöret, men när han blev mätt stod han upp, tog klubban, slog mitt i högen 2 gånger, så 2.000 man föll. De andra flydde. Sen gick han hem. Konungen blev då glad över sin tappre krigare. Så en tid därefter blev konungen och jätten osams eller rasande på varandra för prinsessans skull, för jätten ville ha henne, men konungen icke, för jätten var mycket ful till utseendet. Han var 6 svenska alnar på den tiden, hans fötter var $1\frac{1}{2}$ aln långa och hans fingrar 1 aln långa. utom handbladet. - Konungen fann till slut upp, huru han skulle ondgöra honom, för konungen mäktade ej föda honom. Han skulle inkrypa i en stor tunna, som skulle störtas ned för ett berg, där både jätten med tunnan skulle bliva i smulor. Han skulle ligga i tunnan en dag, så på kvällen skulle tunnan nedknuffas för berget. Under dagen kom en man, som gick förbi tunnan. När jätten såg honom, bad han, att han skulle krypa dit. Det gjorde han. Han skulle ha en stor mängd egendom därför. Sedan sprang jätten undan, men om en stund kom konungens män, som skulle nedkasta tunnan, gav den en puff, så den for åstad. Tunnan och mannen krossades i små smulor. Nu blev konungen glad över att ha sluppit jätten, men om en tid kom jätten havande med sig en mängd ägodelar, som han

hade stulet på en herregård och inbillade konungen, att denna egendom fanns i bärget, och att där var ännu mycket guld och silver och en mängd vapen och mycket annat, som ej uppräknas kan. Då sade konungen, att han ville göra lika för att få så mycket så dagen efter jättens ankomst, skulle jätten nedhissa konungen lika som de nedhissade jätten, men konungen blev dödad. Då slog jätten ihjäl alla konungens anhöringar, tog hans ägodelar och gick sin väg. - Sedan kom han till en smed i trakten. Där lät han göra 3 svärd, ett som vägde 6 lispund, ett 9, o. ett 12. Sedan sade han till smeden, att de skulle vara så, att han kunde hugga järn eller vad han ville. Voro de ej det, skulle smeden böta med livet, men han gjorde dem efter hans önskan.

Kap. 3. Nu var jätten Vilan^{us} 999 år gammal, så nu kommer hans giftermål.

Han kom nu till en konung i trakten, där han skulle vara saveriska och hjälpa kocken i matlagningen. Denna konung hade varit ute på sjöröveri och kom hem. När han seglade hem, kom ett stort troll upp ur havet och ville ta honom, men han bortlovade sina tre döttrar i stället, om blott han fick leva. Trollet sade då, att de skulle gå till havsstranden, en varje dag. När konungen kom hem, omtalade han den sorgliga händelsen, och där blev stor sorg. Men där var en skräddare, som sade, han skulle frälsa dem alla tre, om han fick en av dem till hustru. Saveriskan, som fick lite fnyst härom, tänkte för

sig själv, att han skulle frälsa dem.

Dagen därpå skulle den äldsta av prinsessorna taga farväl och gå, och skräddaren skulle följa henne till stranden. När nu de voro gångna bad saveriskan eller hjälpeskocken, att han skulle få gå ut en stund (när han var utgången sade kungen till sitt folk, att han skulle i stället bli hovnarr, som betyder en, som skall roa kungahuset). När han kom ut gick han till stranden. Där satt prinsessan och grät. Han frågade henne efter orsaken. Hon omtalade förhållandet, men sade, han där, skräddaren, skall frälsa mig. Skräddaren hade klättrat upp i en stor tall, som stod utmed. "Han kan väl ej hjälpa någon", sade Vilann, "han är ju så rädd själv, att hela tallen darrar, men jag skall göra det", sade han. Vilann hade sitt svär^sd, som vägde 6 lip^son med sig och en liten hund. Om en stund kom ett stort troll upp ur sjön, som hade 6 huvud, tillika med en stor hund. Hundarna strida först en stund, och Vilanns hund vann seger. Då högg Vilann^{us} till med sitt svär^{us}d och avhögg de 6 huvudena. Sedan försvann trollet. Vilann sade till prinsessan, att han ej fick säga, utan att skräddaren hade frälsat henne. Därpå försvann Vilann^{us}, men skräddaren och prinsessan spatserade hem. I slottet blev stor glädje, och skräddaren fick sitta näst kungen vid bordet. - Andra dagen gick lika som den förra. Den andra prinsessan och skräddaren gick då till stranden. Då bad Vilann^{us} sig fri en stund den dagen också. Han kom till stranden och sade som

Skriv endast på denna sida!

6 6.

som förra gången. Då kom ett troll, som hade 9 huvuden och en stor hund. Först strida hundarna en stund, men Vilann^{us}s hund vann seger. Då högg han till med sitt 9 lispund svärd, så huvudena gick av. Sedan försvann det. Han sade då som till den första, att de ej fick omtala utan att skraddaren hade frälsat henne. Sen försvann han. De gick då hem till slottet. Då blev större glädje. Dagen därefter skulle den tredje av dem gå dit. Det gick på samma sätt, men när Vilann^{us} kom till stranden, lade han sig lite i prinsessans knä. Hon tog då sin guldring av sin finger och iflätade den i håret på Vilann^{us}. Sedan kom trollet. Det hade 12 huvud, men hans svärd fattades 5 gram i 12 lispon, därför var han rädd. Först stridde hundarna, men då blev Vilanns hund död. Då högg han, men som han högg, blev huvudena fasta igen. Då sade han till prinsessan, att hon skulle riva sitt förkläde i 12 bitar och lägga en mellan hals och huvud var gång, och på det viset, gick det med stor strid. - Sedan sade han, att hon fick ej omtala, att han hade frälsat henne, men prinsessorna hade ej känt Vilann^{us}, så när skraddaren kom med den tredje, blev större glädje. Nu fick han lov att taga till hustru, vilken han ville. Så blev där stor bal. Så hände, att en av prinsessorna fick se sin ring, som var i håret på Vilann^{us}. Då sade prinsessarna det sig emellan, sedan sade de det till konungen. Då lät han binda och döda skraddaren, men Vilann^{us} fick i hans ställe taga vilken av prinsessorna han ville. Han tog då dem alla 3. Sedan tog han

654

96 till, så Vilann^{us} hade 99 hustrur, och med dem hade han 999 barn. Sedan vid hög ålder dog han och blev begravnen.

Som hans namn var Vilann^{us} den Store, så har Värnamo efter honom fått sitt namn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8 8.